

Õiguskantsler

Minister Urmas Reinsalu
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie nr

Meie 09.06.2016 nr 7-7/160670/1602526

Direktor Mehis Sihvart
Registrite ja Infosüsteemide Keskus
rik@iust.ee

Erakondade liikmete nimekirja andmekvaliteet

Austatud minister ja direktor

Riik avalikustab [erakonnaseadusest](#)¹ (EKS) ja [avaliku teabe seadusest](#)² (AvTS) lähtuvalt erakondade liikmete nimed [internetis](#). Erakondade liikmete nimekirja pidamine ja avalikustamine seondub mitmete põhiõigustega, sh informatsioonilise enesemääramisõigusega.³ Nimede avalikustamise kaalukas eesmärk on tagada avaliku võimu läbipaistvus ning aidata kaasa huvide konflikti keelu tagamisele.⁴ Seejuures on oluline tagada avalikustatavate andmete õigsus.

Nimede avalikustamisel tuleb silmas pidada, et andmete kvaliteet oleks tagatud. Sellise kohustuse oleme võtnud [isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse konventsiooni](#) ratifitseerimisega. Konventsioonis sätestatakse, et andmed peavad olema adekvaatsed, asjakohased ja piisavad vastavalt kogumise eesmärkidele. Samuti peavad need olema õiged ja vajadusel täiendatavad (art 5 punktid c ja d). Sama põhimõtte on sätestatud [isikuandmete kaitse seaduse](#) (IKS) § 6 punktis 5 ning selle aluseks olevas [andmekaitsedirektiivis](#), mille art 6 punkt 1 alapunkt d paneb liikmesriigile kohustuse sätestada, et andmed on täpsed ja vajaduse korral ajakohastatud; et võetakse kõik mõistlikud meetmed, et kustutada või parandada andmete kogumise või hilisema töötlemise eesmärgi seisukohast ebaõiged või mittetäielikud andmed.

Erakondade liikmete nimekirja avalikustamisega seoses on esile kerkinud mitu probleemi.

1. Kõige tõsisem probleem puudutab ajaloo moonutamist. Andmete õigsus ei ole tagatud, kui mitmeid aastaid tagasi ühest erakonnast välja astunud isiku andmete juures kuvatakse tema seost

¹ Erakondade liikmete avalikkuse põhimõtte jõustus juba 10.07.1998 erakonnaseaduse (EKS) muudatuse jõustumisel. 01.01.2008 lisati EKS § 8 lg 2¹: "(2¹) Kohtu registriosakond avalikustab erakondade liikmete nimekirjad mittetulundusühingute ja sihtasutuste veebipäringusüsteemis."

² AvTS § 28 lg 1 p 28 sätestab, et teabevaldaja on kohustatud avalikustama järgmise tema ülesannetega seotud olemasoleva teabe: erakondade liikmete nimekirjad. §-s 29 nähti ette kohustus avalikustada teave veebilehel.

³ Vt põhjalikumat käsitlust asjakohastest põhiõigustest eelmise [õiguskantsleri 21.11.2008 märgukirjas seoses isikute kuulumisega samaaegselt mitmesse erakonda](#).

⁴ Vt ka eelmise õiguskantsleri [28.11.2008 seisukohta erakondade liikmete nimekirja avalikustamise põhiseadusele vastavuse kohta](#).

hoopis teise erakonnaga, millega toonane erakond on tänaseks ühinenud. Registriandmete järgi on mõned inimesed kuulunud teatud ajavahemikul erakonda, mida tollal polnudki.

Isiku põhiõiguste riivet on keeruline õigustada, kui isiku nimi on seostatud erakonnaga, kuhu ta ei ole kunagi kuulunud.

2. On ka üht isikut puudutavaid korduvaid kirjeid. Näiteks on registri järgi üks inimene ühest ja samast erakonnast, millega oli ta liitunud ühel korral, astunud välja mitu korda järjest, neist mõned korrad ühel ja samal päeval.

3. Mitme inimese puhul ei näita register, et isik on varem olnud mõne teise erakonna liige. Leidsime näiteid, kus isik on kuulunud mitmesse erakonda, kuid register seda ei näita.

Olukord, kus register ei näita mõne inimese puhul eelmistesse erakondadesse kuulumist, mõne puhul aga näitab, ei ole põhiseaduspärane. Nii ei ole nimede avalikustamise eesmärk saavutatav. Ebatäielike andmete puhul ei saa avalikkus korrektset informatsiooni, aitamaks tagada huvide konflikti ärahoidmist või avaliku võimu läbipaistvust. Samuti riivatakse erinevate inimeste põhiõigusi erinevas ulatuses.

4. Andmed ei ole korrektsed ka president Arnold Rüütli erakondliku kuuluvuse osas.

Vabariigi Presidendiga seoses on kehtestatud erisus, mille kohaselt kui erakonda kuulub Vabariigi President, siis näidatakse tema andmed erakonna liikmete nimekirjas analoogselt teiste erakonna liikmetega, vaatamata liikmeksoleku peatamisele. Kuid Registrite ja Infosüsteemide Keskus teeb erakonda kuuluva Vabariigi Presidendi nime juurde märkuse „Erakondlik kuuluvus peatatud Põhiseaduse § 84 alusel”.⁵

Erakonna liikmete nimekirja pidamise (sh selles muudatuste tegemise), registrile esitamise ja nimekirja õigsuse eest vastutab erakonna juhatus (EKS § 8 p 2, § 8¹). EKS § 8¹ lg 1 sätestab, et erakonna liikmete nimekirja peab erakonna juhatus registriosakonna juures. Lõike 2 kohaselt teeb muudatusi erakonna liikmete nimekirjas erakonna juhatus või juhatuse poolt selleks volitatud isik.

Kuigi registrikanne erakonda kuulumise kohta ei oma õigustloovat tähendust (seda omab erakonnale esitatud tahteavaldus liikmeks astumise või liikmelisuse muutmise kohta), ei tähenda see, et registriandmetel ei ole mingisugust õiguslikku tähendust. Erakonna liikmeks astumisele, väljaastumisele ja väljaarvamisele kohaldatakse EKS § 5 lg 2 kohaselt ka [mittetulundusühingute seadust](#) (MTÜS). MTÜS § 80 lg 2 ja 3 kohaselt kehtib kanne (või selle puudumine) kolmanda isiku suhtes õigena; kuid kui kolmas isik teadis või pidi teadma tegelikku seisu, lähtutakse tegelikult kehtivast, mitte registriandmetest.⁶ Seega eeldatakse registriandmete õigsust.

⁵ Erisus on sätestatud [EKS § 81 lg 6 alusel antud justiitsministri määruse nr 59 “Kohtule dokumentide edastamise kord” §-s 16.](#)

⁶ MTÜS § 80 lg 2 sätestab, et kanne kehtib kolmanda isiku suhtes õigena, välja arvatud juhul, kui kolmas isik teadis või pidi teadma, et kanne ei ole õige. Kannet ei loeta kehtivaks tehingute suhtes, mis tehakse 15 päeva jooksul pärast kande tegemist, kui kolmas isik tõendab, et ta kande sisu ei teadnud ega pidanudki teadma. Lg 3 näeb ette, et kui registrisse kandmisele kuuluvaid asjaolusid ei ole registrisse kantud, on neil asjaoludel kolmanda isiku suhtes õiguslik tähendus üksnes juhul, kui kolmas isik neist teadis või pidi teadma.

Siinkohal omab tähtsust ka [Riigikogu valimise seaduse](#) § 29 lg 5, mis sätestab, et isik võib kandideerida ainult ühe erakonna kandidaatide nimekirjas. Kandidaatide nimekirjas ei või kandideerida üksikkandidaadina registreerimiseks esitatud isik või teise erakonna liige.

Erakondade liikmete nimekirjade avalikustamise eest vastutab registriosakond (EKS § 8¹ lg 5). Registrite ja Infosüsteemide Keskuse (RIK) veebilehel tehakse avalikkusele kättesaadavaks käesoleva määruse alusel esitatud nimekirjad koos otsinguvõimalustega. Erakonna liikme isikukoodi asemel tehakse kättesaadavaks sünniaeg.⁷

Kuigi vastutus andmete õigsuse eest lasub erakonna juhatusel, on andmete avalikustajal võimalus ja kohustus aidata kaasa andmekvaliteedi saavutamisele. RIK kõnealust infosüsteemi ja veebilehte tuleb tehniliselt seadistada selliselt, et kuvataks erakonna nime selle hetke seisuga, mis oli õige erakonnast väljaastumise hetkel. Samuti tuleb tehnilise seadistusega välistada ühe isiku kohta mitmekordsed eksitavad kanded. Lisaks tuleb kontrollida, millest on tingitud mõne inimese puhul varasemate registrikannete puudumine ning viia ka selles osas registrikanded andmekvaliteedi põhimõttega kooskõlla.

Palun justiitsministril kaaluda, kas nimetatud tehniliste lahenduste saavutamiseks on vajalik ka justiitsministri 28.12.2005 määruse nr 59 “Kohtule dokumentide edastamise kord” muutmine.

Jään ootama Teie kiiret tagasisidet ning muudatuste sisseviimist.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks: Andmekaitse Inspeksioon

Monika Mikiver 693 8412
Monika.Mikiver@oiguskantsler.ee

---

⁷ Määruse § 19.